

LITSCHAUER LAJOS: Bányamíveléstan. I. és II. kötet.

Ezen füzetenként megjelenő nagy munkának második kötete az 1891 év utolsó havában megjelent füzetel be van fejezve. A harmadik kötet, mely tüzetesebben a bányamívelés technikáját tárgyalja, a jelen év folyamában fog az előfizetők kezéhez jutni. Minthogy pedig mindazon természettudományi ismeretek, melyek a bányászattal kapcsolatban állnak, már az első két kötetben foglaltatnak, legyen szabad ezen fontos munkát már most is szaktársaink figyelmébe ajánlani és velük a mű irányát, szellemét és berendezését röviden megismertetni.

A munka teljes címe, mely annak keletkezését is mutatja, így hangzik: «A magyar bányászati viszonyokat teljesen felölelő magyar bányamíveléstan, LITSCHAUER LAJOS magyar királyi főbányatanácsos, nyugalmazott bányászakadémiai tanár hátrahagyott kézírata és jegyzetei alapján, a megboldogult végakaratahoz képest s utasításai szerint rendezte, bővítette, bányászat-technika-történeti alapon átdolgozta, a legújabb időkig kiegészítette és felvilágosító rajzokkal és térképmellékletekkel ellátta LITSCHAUER LAJOS, magyar királyi bányaiskolai tanár, okl. bányász, gépész-építész. 1890—1891. Selmeczbányán.»

Ez a munka tehát két nemzedéknek műve. A tömérdek anyagot, melyet az atya évek hosszú során át szorgalmasan összehordott, az enyészettől megóvta és szép épületté összerakta a fia. A gyermeki pietasnak köszönheti a magyar szakirodalom ezt a becses járulékot. Ezt az eredetet ne hagyjuk figyelem nélkül, midőn a munkát mind alaki, mind tartalmi szempontból bíráljuk.

A bányamíveléstan olvasása közben főképen két tulajdonsága által ragadja meg figyelmünket, sokoldalúsága és magyarsága által.

Valóban az, a minek magát mondja: «a magyar bányászati viszonyokat teljesen felölelő magyar bányamíveléstan».

Történet és irodalom, nemzetgazdaság, statisztika és jog, a természettudományok egész sora, főleg az ásvány- és földtan, végre a technika számos ága: mindezek, a mennyiben a bányászatra vonatkoznak, fel vannak karolva a munka programjában és így a bányász tevékenysége minden oldalról minden irányban meg van világítva.

E sokoldalúságnak következménye természetesen az, hogy egy-két fejezet csak futólagosan van tárgyalva, de ezt, ha hiánynak vesszük némileg, helyre hozza először mindenütt az alapfogalmak szabatos kifejezése, másodsor a bőséges irodalmi jegyzetek, melyek az olvasót a forrásmunkákra utalják.

Magyarság tekintetében nemcsak a nyelvezet és stylus magyarosságát értem, mely által e munka kiválik, nem is a bányászati műnyelv gondos fejlesztését, hanem tartalmilag is a magyarországi bányászati viszonyok oly tökéletes tárgyalását és a magyar szakirodalomnak oly teljes jegyzékét, minőt eddig egy magyar munkában sem találunk összehalmozva. Főképen ez teszi a munkát mindenkire oly becsessé, a ki hazai bányászatunkkal akár a gyakorlati oldalról, akár tudományos tekintetben foglalkozik. Valóságos repertoriuma az összes idevágó irodalomnak és rövid kivonata a főeredményeknek. A munka V. fejezete egészen a magyar és a Magyar-

országgra vonatkozó bányászati geológiai és ásványtani irodalom felsorolásának van szentelve; de azonkívül is az egyes fejezetek szövegét mindig számos irodalmi jegyzet kíséri. Sőt majdnem azt mondanók, hogy a szerző e tekintetben a kelleténél többet ad és hogy a jegyzetek felhalmozása az olvasást némileg zavarja. De ha meggondoljuk, hogy a szerző nagyjából az örökségképpen átvett jegyzetanyagot rendezte csak, könnyen megértjük a pietás azon érzetét, mely a becses örökségnek legkisebb részét sem kívánta elhanyagolni. Egyébiránt is a túlbőség kisebb baj, mint a szegénység.

Az anyag rendszeréről a programmszerű előszó ad tájékozást. Ebből látjuk, hogy az első fejezetek az általános fogalmak megállapítása után e bányászat irodalmával foglalkoznak; a második és harmadik rész a bányászat természetadta alapfeltételeit, tehát a hasznos ásványokat és a telepismeretet tárgyalják; a negyedik ezen tárgyakat más bányászati oldalukról fogja fel (bányageológia); a következő fejezetek azután a bányászat technikáját: kutatást, fúrást, fejtést, szállítást, biztosítást, vízemelést, szellőztetést stb. fejtegetik.

Számos rajz szolgál a szöveg magyarázatául és néhány hazai bányahely képei és egyéb illusztrációk élénkítik a munkát.

Szakköreink figyelmébe ajánljuk még egyszer ezen szép eredeti magyar munkát; szerzőjének pedig köszönetet mondva eddigi fáradozásáért, munkájának mielőbb való befejezéséhez nem kívánunk egyebet, mint: Jó szerencsét!

INKEY BÉLA.

IRODALOM.

- (13.) HALAVÁTS GYULA: *A szentesi artézi kút.* (A m. kir. földtani intézet Évkönyve. VIII. kötet, 6. füzet, 30 l. 4 táblával. Budapest 1888.)
- (14.) HALAVÁTS GYULA: *A hódmező-vásárhelyi két artézi kút.* (U. o. 8. füzet, 20 l. 2 táblával. Budapest 1889.)
- (15.) HALAVÁTS GYULA: *A szegei két artézi kút.* (U. o. IX. kötet, 5. füzet, 21 l. 2 táblával. Budapest 1891.)
- (16.) HALAVÁTS GYULA: *A csongrádmegyei artézi kutak.* (Természettudományi Közlöny. 1891. évf. 262. sz. füzet.)

HALAVÁTS GYULA a magyar alföld artézi kutjainak geológiai tanulmányozásával évek óta foglalkozik s azoknak ismertetésére már is sok, dicséretes gondot és munkát fordított.

ZSIGMONDY BÉLA fúrótechnikus a munkálatainál nyert próbákat és összes egyéb adatokat igen czélszerűen a m. kir. Földtani Intézetnek adja át, a mely annak tudományos és gyakorlati feldolgozásával HALAVÁTS GYULA intézeti tagot bizta meg. A rendelkezésre álló artézi kutak anyagait sikerült HALAVÁTS-nak saját felfogása szerint, igen czélszerűen és tanulságosan gyakorlatilag is feldolgozni. Ő ugyan is az eredeti próbákból, bonyilású üvegsövekben összeállítja az átfúrt rétegsorozatot. Ezek a szükséges magyarázatokkal együtt csinosan rá mába foglalva a m. kir. Földtani Intézet gyűjteményeinek egyik igen érdekes ágát képezik, a hol még ezenkívül